

Jon Epland og Gisle Frøiland

Husholdningenes inntekter

En sammenligning av
nasjonalregnskapet og
inntektsundersøkelsens
inntektsbegreper

Innhold

1. Innledning	4
2. Tidligere undersøkelser.....	4
3. Oppbygging av de to statistikkene	5
3.1. Nasjonalregnskapet.....	5
3.2. Inntektsstatistikken	6
4. Sammenligning av nasjonalregnskapet og inntekts- undersøkelsens inntektsbegrep.....	7
4.2. Sammenligning etter korrigering av inntektsbegrepet.....	9
5. Oppsummering og konklusjoner.....	19
Referanser	22
Vedlegg	23
De sist utgitte publikasjonene i serien Notater.....	25

1. Innledning

Det eksisterer i dag to ulike tradisjoner for å måle husholdningenes økonomiske ressurser: En makrotilnærming representert ved nasjonalregnskapet, og en mikrotilnærming representert ved inntektsundersøkelsene. *Nasjonalregnskapet* har som formål å gi et avstemt og helhetlig bilde på hele samfunnsøkonomien, herunder husholdningssektoren. Nasjonalregnskapet blir utarbeidet etter klare internasjonale retningslinjer, blant annet nedfelt i *the System of National Accounts* (SNA) (Eurostat m.fl, 1993). Det primære formålet med *inntektsundersøkelsen* er å belyse fordelingen av inntektene for ulike grupper av befolkningen. En forutsetning for å kunne foreta slike fordelingsanalyser er at en har tilgang til mikrodata, dvs. opplysninger som kan knyttes til hvert enkelt individ eller husholdning. I motsetning til nasjonalregnskapet foreligger det enda ingen internasjonale retningslinjer over hvordan en skal definere husholdningsinntekt i mikroundersøkelser. De siste årene har det imidlertid pågått et betydelig arbeid med å utarbeide slike begreper og standarder også innenfor inntektsundersøkelsene, blant annet inspirert av nasjonalregnskapets begrepsapparat (SNA) (se for eksempel Expert Group on Household Income Statistics, 2001 og Eurostat, 2002).

Formålet med dette notatet er å forsøke å bygge bro mellom mikro- og makrostatistikken. Dette vil bli gjort ved å foreta en sammenligning av størrelsene i nasjonalregnskapets oversikt over husholdningenes inntekter, med totalsummer fra inntektsundersøkelsens materiale. Målsetningen er at dette vil avdekke i hvor stor grad observerte forskjeller mellom de to kildene kan forklares ut fra begrepsmessige forskjeller og hvor mye som skyldes statistisk avvik. En slik eksersis vil dermed være nyttig både for produsenter av makro- og mikrostatistikk. En sammenligning av nivå-tall kan for eksempel være en form for kvalitetssjekk for begge kilder, og kan medvirke til at en får et forbedret tallgrunnlag for statistikken.

2. Tidligere undersøkelser

Det å sammenligne tall fra mikro- og makrokilder er en vanlig eksersis i mange land. Slike undersøkelser blir som oftest foretatt for å synliggjøre i hvor store grad mikroundersøkelser undervurderer visse typer av inntekter, for eksempel kapitalinntekter eller næringsinntekter. Dette er først og fremst et problem for de landene der en innhenter inntektsdata ved hjelp av intervju, og der slike inntekter ofte blir underrapportert av respondentene (se f.eks. Atkinson m. fl., 1995).

Forutsetningene for å avdekke forskjeller mellom mikro- og makrostatistikken som kan relateres til ulikheter i definisjoner og prinsipper, er derimot bedre for land som innhenter sine mikrodata fra register. I Sverige har for eksempel Statistiska centralbyrån (SCB) i flere år gjennomført sammenligninger mellom nasjonalregnskapet og den registerbaserte inntektsstatistikken. En av

konklusjonene her er at avvikene i stor grad kan forklares ut i fra ulikheter i definisjoner, for eksempel når det gjelder boliginntekter, kapitalinntekter og inntekt fra næringsvirksomhet (Statistiska centralbyrå, 2002). En tilsvarende studie fra Finland, et annet "registerland", finner i stor grad det samme som den svenske undersøkelsen. Det er først og fremst definisjonsforskjeller som forklarer forskjeller mellom mikro- og makrostatistikken (Kavonius og Törmäletho, 2002).

Med bakgrunn i norske data for inntektsåret 1991 foretok Røstadsand og Heldal (1994) en sammenligning av nasjonalregnskapstall og tall fra inntektsundersøkelsen. Det ble også her pekt på at for noen typer inntekter var det betydelige forskjeller i prinsippene bak beregningsmetodene, og at dette forklarte mye av de observerte forskjellene. Men det ble også pekt på at nivået på lønnstallene i nasjonalregnskapet trolig var for lave sammenlignet med mikrodata, selv etter at en hadde korrigert for ulikheter i definisjoner mellom de to kildene.

Både nasjonalregnskapet og inntektsstatistikken har gjennomgått vesentlige endringer siden Røstadsand og Heldal sin undersøkelse. Blant annet så gjennomførte nasjonalregnskapet en hovedrevisjon i 1995 for å tilpasse seg retningslinjene gitt i SNA93. Som en følge av dette ble nye beregningsmetoder tatt i bruk, og det ble foretatt endringer i klassifikasjoner og definisjoner av inntekter (Statistisk sentralbyrå, 2000a). Også inntektsundersøkelsen har gjennomgått vesentlige endringer. Innføring av IT i ligningsetaten gjorde det mulig å etablere et elektronisk register over alle skattepliktige inntekter for hele befolkningen. Ved å sammenstille disse inntektene med en rekke skattefrie inntekter som også finnes på register, for eksempel ulike stønader fra Rikstrygdeverket, fikk en for første gang for inntektsåret 1993 en heldekkende inntektsstatistikk som omfatter de fleste kontante inntektene som husholdningene mottar. En annen konsekvens av bedre tilgang til registerdata, var muligheten til å utvide utvalgene til de årlige inntekts- og formuesundersøkelsene. Dette har ført til mindre utvalgsvarians og dermed mer robuste estimater for en rekke inntektsposter (Statistisk sentralbyrå, 2000b).

3. Oppbygging av de to statistikkene

I dette kapitlet gis en kort redegjørelse for oppbyggingen av de to statistikkene med hensyn til statistisk enhet og datagrunnlag.

3.1. Nasjonalregnskapet

Nasjonalregnskapets institusjonelle sektorregnskap er bygget opp omkring et system av inntekts- og utgiftskontoer som er knyttet til økonomisk aktivitet i regnskapsperioden (år eller kvartal). Det institusjonelle regnskapet skal beskrive alle økonomiske transaksjoner som berører de enkelte

sektorene i økonomien. Sektorene er bygget opp av institusjonelle enheter. Dette er enheter som kan eie varer eller eiendeler, stifte gjeld og engasjere seg i økonomiske aktiviteter og transaksjoner med andre enheter på egne vegne. En husholdning er dermed en statistisk enhet hjemmehørende i husholdningssektoren.

Når en skal beregne et nytt år i nasjonalregnskapet benyttes en rekke ulike datakilder. De viktigste kildene er ulike typer strukturstatistikk for næringer, regnskapsstatistikk, lønnsstatistikk, utenrikshandelsstatistikk, husholdningsundersøkelser og arbeidskraftundersøkelser. I tillegg til dette benyttes informasjon fra bransjeorganisasjoner og annen tilgjengelige informasjon. Statistikken som benyttes som grunnlag for beregningene må på enkelte områder bearbeides for at de skal kunne tilfredstille nasjonalregnskapets definisjoner.

Beregningene for husholdningssektoren i nasjonalregnskapet bygger til en viss grad på husholdningsundersøkelser, men den viktigste kilden er motsektorinformasjon fra andre sektorer, spesielt offentlige regnskaper.

3.2. Inntektsstatistikken

Det er to ulike datakilder som er benyttet for å presentere husholdningsinntekt basert på mikrodata:

- (a) Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (IF), og
- (b) Inntektsstatistikk for personer og familier (IPF).

I utgangspunktet skal begge disse statistikkene gi de samme estimatene når det gjelder aggregerte inntektsposter som f.eks. samlet inntekt og inntekt etter skatt, men på grunn av ulik klassifisering av noen inntektskomponenter, vil det være mindre avvik for noen delinntekter. Det vil også være forskjeller mellom kildene når det gjelder muligheter for å presentere tall for ulike husholdningsgrupper. IF er en utvalgsundersøkelse der alle individene kan grupperes i ulike husholdningstyper, på bakgrunn av opplysninger om husholdningssammensetning gitt ved intervju. Ved hjelp av en oppblåsingsmetode kan data fra utvalgsundersøkelsen gi totaltall for hele befolkningen.

IPF, som er en ren registerstatistikk, har ikke den samme mulighet til å konstruere husholdninger som det IF har. Statistikken omfatter likevel hele den bosatte befolkningen. I prinsippet vil dermed både IF og IPF omfatte nasjonalregnskapets husholdningssektor.

Inntektsopplysningene i IF og IPF kommer i stor grad fra samme kilder. Skattepliktige inntekter og utlignede skatter er påkopleet fra diverse skattestatistikker, mens skattefrie inntekter (hovedsakelig

stønader) blir innhentet fra ulike administrative registre fra for eksempel Rikstrygdeverket (pensjoner, trygder), Husbanken (bostøtte) og Statens lånekasse for utdanning (stipend). Barnetrygd ble i 1998 beregnet på bakgrunn av opplysninger om husholdningstype, antall barn etter alder og bostedskommune.

4. Sammenligning av nasjonalregnskapet og inntektsundersøkelsens inntektsbegrep

Vi skal nå se nærmere på de ulike postene som inngår i definisjonen av husholdningsinntekt for de to kildene. Vi starter innledningsvis med å sammenlikne hovedpostene i nasjonalregnskapets inntektsregnskap for husholdningssektoren, med hovedpostene i inntektsregnskapet for inntektsundersøkelsen. Det vil deretter bli foretatt en detaljert gjennomgang av de ulike inntektspostene i de to kildene. Formålet er å avdekke avvik som kan forklares ut fra definisjonsmessige forskjeller.

4.1. Sammenligning av hovedposter

Tabell 1 viser inntektskomponentene i nasjonalregnskapet som leder fram til disponibel inntekt for husholdningene. I tabellen er det presentert tall for husholdningssektoren både inklusive og eksklusive ideelle organisasjoner. For inntektsundersøkelsen presenteres hovedpostene i inntektsregnskapet for både den registerbaserte og den utvalgsbaserte statistikken.

Vi ser at ifølge nasjonalregnskapets definisjon så var disponibel inntekt for husholdningene (inklusive ideelle organisasjoner) 588 milliarder kroner i 1998. Dersom en avgrenser husholdningssektoren ved å utelate ideelle organisasjoner blir beløpet redusert til 559 milliarder kroner. Går vi over til inntektsundersøkelsen finner vi at summen av all inntekt etter skatt beløp seg til 543 milliarder kroner i 1998. Dersom en justerer inntektsbegrepet for boliginntekt og renteutgifter, som i teorien¹ ligger nærmere nasjonalregnskapets definisjon av disponibel inntekt, reduseres beløpet til 505 milliarder kroner. Inntektsbegrepet 'inntekt etter skatt' i mikroundersøkelsen omfattet dermed 97 prosent av nasjonalregnskapets disponible inntekt (eksklusive ideelle organisasjoner), mens tilsvarende tall var 90 prosent for inntektsbegrepet der en trekker fra renteutgifter.

---

¹ I praksis er det derimot betydelige forskjeller mellom begrepene siden den ligningsmessige boliginntekten på selvangivelsen bare beløper seg til 5,8 milliarder kroner, mens nasjonalregnskapets estimerte verdi av boligjenester beløper seg til 45,4 milliarder kroner.

Tabellen viser imidlertid at det er betydelige avvik mellom kildene når det gjelder estimatene for de ulike komponentene som leder fram til disponibel inntekt. Det er blant annet betydelige forskjeller når det gjelder estimatene for næringsinntekter (blandet inntekt/driftsresultat). Her ligger nasjonalregnskapet sine tall nesten dobbelt så høyt som inntektsundersøkelsen. En viktig forklaring på dette er at nasjonalregnskapet inkluderer boliginntekt i driftsresultatet, mens netto næringsinntekt i inntektsundersøkelsen ikke omfatter denne komponenten. Det er også betydelige avvik når det gjelder skattene. Igjen så ligger nivået for nasjonalregnskapet betydelig over nivået til inntektsundersøkelsen. Dette kan igjen forklares ut fra ulike måter å definere begrepene på. I nasjonalregnskapet legger en for eksempel til arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier, mens denne komponenten ikke er med i inntektsundersøkelsen. I tillegg viser tabellen at flere andre inntektskomponenter som inngår i nasjonalregnskapet, ikke har noen motpost i inntektsundersøkelsens inntektsbegrep. Dette gjelder for eksempel ytelser til og fra kasser og fond og forsikringserstatninger. I neste avsnitt skal vi derfor foreta diverse justeringer i inntektskomponentene til de to kildene i den hensikt å forklare forskjeller i inntektsbegrepene

Tabell 1. Sammenligning av hovedposter i inntektsregnskapet til nasjonalregnskapet (makro) og inntektsundersøkelsene (mikro). Milliarder kroner. 1998

	"Makro"		"Mikro"	
	NR	NR2	IPF	IF
Blandet inntekt/næringsinntekter	98,6	98,6	46,9	50,9
Lønn	465,7	465,7	486,1	486,3
Arbeidsgivers premier	92,1	92,1		
Formuesinntekter/Kapitalinntekter	54,1	52,6	44,6	39,4
-Formuesutgifter	-47,9	-47,5		
Primære inntekter	662,6	661,5	577,6	576,6
Pensjoner og stønader/Overføringer	172,2	172,2	155,0	155,9
Ytelser fra kasser og fond	19,0	18,9		
Skadeforsikringserstatninger	6,4	6,4		
Overføringer fra ideelle organisasjoner	28,7	0,0		
Andre overføringer	6,0	6,0		
-Skatt på inntekt og formue/ Utlignet skatt	-257,6	-257,6	-183,6	-183,5
-Premier til kasser og fond	-24,6	-24,5		
-Netto premier, skadeforsikring	-6,4	-6,4		
-Overføringer ideelle organisasjoner	-10,3	-10,3		
-Andre overføringer/negative overføringer	-7,7	-7,7	-6,5	-6,5
Disponibel inntekt/Inntekt etter skatt	588	559	543	543
Renteutgift/boliginntekt			-37,2	-37,6
Inntekt etter skatt og renteutgift/boliginnt.	588	559	505	505

NR: Nasjonalregnskapet for husholdningssektoren og ideelle organisasjoner.

NR2: Nasjonalregnskapet for husholdningssektoren minus ideelle organisasjoner mv..

IPF: Inntektsstatistikk for personer og familier (register)

IF: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (utvalg)

4.2. Sammenligning etter korrigering av inntektsbegrepet

I dette avsnittet tar vi for oss hovedpostene i inntektsregnskapet som blir dekket både i mikro- og makrostatistikken. Nasjonalregnskapstallene presenteres nå eksklusive ideelle organisasjoner, mens inntektsstatistikken fremdeles omfatter både registerstatistikk og utvalgsstatistikk. Merk videre at nasjonalregnskapstallene ikke omfatter arbeidsgiverpremier på inntektssiden, eller arbeidsgiveravgifter på utgiftssiden. Dette er poster som ikke omfattes av inntektsundersøkelsen.

Lønn (I)

Den viktigste inntektskilden til norske husholdninger er *lønn*. I nasjonalregnskapet sitt inntektsregnskap utgjorde sum lønn 466 milliarder kroner i 1998. Nasjonalregnskapet definerer lønn som summen av kontant- og naturallønn, justert for lønn til og fra utlandet. Når lønnskostnadene beregnes i Nasjonalregnskapet, er de viktigste kildene strukturstatistikk for næringer og informasjon fra offentlige regnskaper. Strukturstatistikk for næringer benytter et utvalg av næringsoppgaver fra foretak i den aktuelle næring. Hovedposter fra næringsoppgaven blåses opp og gir totaltall for den aktuelle posten, eksempelvis lønnskostnader.

Ifølge inntektsundersøkelsen (både den registerbaserte og utvalgsbaserte) var sum lønn 486 milliarder kroner i 1998, altså om lag 20 milliarder høyere enn nasjonalregnskapets tall. I inntektsundersøkelsen er lønn definert som sum skattepliktig kontant- og naturallønn som i selvangivelsen, men fratrukket arbeidsledighetstrygd. I motsetning til nasjonalregnskapets lønnsbegrep inkluderer inntektsundersøkelsen sitt lønnsbegrep også sykepenger og fødselspenger. I nasjonalregnskapet defineres disse ytelsene stønad fra offentlig forvaltning (overføring). En annen korrigering av mindre betydning gjelder statsgaranti for lønnskrav ved konkurs. I nasjonalregnskapet grupperes denne ytelsen sammen med sosialhjelp (stønader fra det offentlige), mens inntektsundersøkelsen inkluderer denne posten i lønn.

Når en korrigerer lønn i inntektsundersøkelsen for utbetalt sykepenger, fødselspenger og lønnskrav ved konkurs, viser tabell 2 at avviket til nasjonalregnskapets lønnsinntekt blir redusert til 2 milliarder kroner. Dette er et avvik på kun 0,5 prosent. En kan derfor konkludere med at det er høy grad av samsvar mellom mikro og makro når det gjelder lønnssummer, etter at en justerer for definisjonmessige forskjeller. Det lille avviket som ennå finnes må, til en viss grad, tilskrives de to statistikkens ulike datakilder for beregning av lønn. Et identifisert avvik er imidlertid at nasjonalregnskapet sine lønnstall inkluderer dagpenger utbetalt til vernepliktige. Slike inntekter inngår ikke i inntektsstatistikken.

Driftsresultat/netto næringsinntekt (II)

I nasjonalregnskapet defineres *driftsresultatet* (næringsinntekt) som bruttoproduktet fratrukket kapitalslit, lønnskostnader og produktinnsats. Produksjonssubsidier blir lagt til og produksjonsskatter blir trukket fra. I 1998 var driftsresultatet på 98,6 milliarder kroner. En betydelig del av driftsresultatet er tjenester av egen bolig, som hadde en estimert verdi på 45,4 milliarder kroner.

I inntektsundersøkelsen beløper *netto næringsinntekt* seg til 47 milliarder kroner i den registerbaserte inntektsstatistikken og til 51 milliarder kroner i utvalgsstatistikken. Differansen mellom de to mikrodatakildene kan forklares ved at næringsinntekt opptjent i en annen kommune enn der skattyter er bosatt, i registerstatistikken klassifiseres som kapitalinntekt. Dette skyldes manglende mulighet i selvangivelsesdata til å skille utenbygds næringsinntekter fra diverse andre tilfeldige inntekter, for eksempel opsjonsgevinster, valutagevinster o.l. I utvalgstatistikken (IF) har en derimot tilgang til inntektsopplysninger fra næringsoppgaver, noe som gjør det mulig å klassifisere også utenbygds næringsinntekter som næringsinntekter.

I inntektsundersøkelsen fremkommer netto næringsinntekt som det skattepliktige overskuddet på selvangivelsen, fratrukket eventuelt underskudd og avskrivninger. I inntektsundersøkelsens definisjon av næringsinntekt inngår ikke inntekt av egen bolig. For å gjøre nasjonalregnskapet sitt begrep *driftsresultat* sammenlignbart med inntektsundersøkelsens *netto næringsinntekt*, må en derfor utelate denne inntektsposten. En annen korleksjon som må gjøres gjelder leieinntekter. I nasjonalregnskapets definisjon av driftsresultat inngår også leieinntekter (med unntak for avkastning på landeiendom, som regnes som kapitalinntekt). I inntektsundersøkelsen defineres nettoinntekt ved utleie av fast eiendom utenom næring, som kapitalinntekt.² For å øke graden av sammenlignbarhet mellom kildene har vi derfor lagt til skattepliktig nettoinntekt ved utleie av fast eiendom (selvangivelsens post 2.8.4) i inntektsundersøkelsens næringsinntektsbegrep.

Resultatet fra korrigeringsene viser at det nå er ubetydelige forskjeller mellom makro- og mikrostatistikken for denne inntektskomponenten. For den registerbaserte inntektsstatistikken er avviket på 3,8 milliarder kroner, mens utvalgsundersøkelsen (som altså har en mer presis klassifisering av næringsinntekt, enn registerstatistikken) har et estimat som nærmest er identisk med

---

² Internasjonale retningslinjer spriker når det gjelder klassifiseringen av leieinntekter. Canberra-rapporten foreslår at leieinntekter spesifiseres som en separat post i inntektsregnskapet, dvs. verken som næringsinntekt eller kapitalinntekt. Den nye Eurostat manualen foreslår derimot å følge SNA93, dvs. å klassifisere slike inntekter som næringsinntekt.

nasjonalregnskapet. Det må imidlertid påpekes at det svært gode samsvaret mellom kildene for denne inntektskomponenten kan være tilfeldig. En burde forvente et større statistisk avvik mellom kildene, med tanke på den store ulikheten det er i måten man definerer denne typen inntekt på i mikro og makro.

Kapitalinntekter/formuesinntekter (III)

I nasjonalregnskapet blir følgende inntekter definert som *formuesinntekter*: renter, aksjeutbytte, avkastning på landeiendom og renter på fond (avkastning på forsikringskrav). Summen av disse postene beløp seg til 53 milliarder kroner i 1998.

I inntektsundersøkelsen blir *kapitalinntekt* definert som summen av renter, aksjeutbytte, netto realisasjonsgevinst og samleposten "andre kapitalinntekter". Posten "andre kapitalinntekter" vil for eksempel omfatte avkastning på sparedelen av livsforsikring, netto leieinntekter (utenom næring), skattepliktige renter fra utlandet og diverse tilfeldige inntekter (skattepliktige gevinster fra lotteri, konkurranser, spill mv.). Summen av kapitalinntektene beløp seg til 45 milliarder kroner i den registerbaserte statistikken, og til 39 milliarder i utvalgsstatistikken. Nivåforskjellen mellom de to mikrodatakildene skyldes den ulike behandlingen av utenbygds næringsinntekter, som ble omtalt i forrige avsnitt. Utenbygds næringsinntekter blir altså i registerstatistikken definert som del av "andre kapitalinntekter", mens utvalgsstatistikken klassifiserer slike inntekter (mer korrekt) som næringsinntekter.

Renteinntekter blir i nasjonalregnskapet beregnet på bakgrunn av opplysninger om de totale rentebærende fordringene, kombinert med opplysninger om rentesatser på disse fordringene. I inntektsundersøkelsen kommer opplysninger om renter fra selvangivelsens poster for renteinntekter på innenlandske bankinnskudd o.l. og renter på andre fordringer (obligasjoner, leieboerinnskudd, samvirkeforetak o.l.). En sammenligning av renteinntektene i mikro- og makrostatistikken viser at nasjonalregnskapet ligger 1,3 milliarder kroner, eller om lag 10 prosent høyere enn det inntektsstatistikken (registerbasert) viser.³ Beregningsmetoden som blir benyttet i Nasjonalregnskapet er forbundet med betydelig usikkerhet. Det er spesielt problemer med å knytte riktige rentesatser til beholdingsstørrelsene som gjør tallene usikre.

Opplysninger om *aksjeutbytte* blir i nasjonalregnskapet innhentet fra selvangivelsens materiale. Det er derfor ikke overraskende at både mikro og makro viser identisk beløp for denne inntektsposten.

---

³ Ulikhetene i sum renter mellom register- og utvalgsstatistikken må trolig tilskrives utvalgsvarians.

Inntektsstatistikken omfatter flere typer inntekter som ikke regnes som kapitalinntekt, ifølge nasjonalregnskapet. Noen av disse har allerede blitt omtalt over. Dette gjelder for eksempel visse typer leieinntekter, avkastning på kapitalforsikring og diverse uspesifiserte inntekter fra selvangivelsen. I den registerbaserte inntektsstatistikken regnes også utenbygds næringsinntekt som kapitalinntekt. I sum beløper disse "andre" kapitalinntektene seg til vel 10 milliarder kroner i den registerbaserte inntektsstatistikken. I nasjonalregnskapet inngår tilsvarende posten "avkastning på landeiendom", som ikke har en egen motpost i mikrostatistikken, siden denne typen inntekt inngår sammen med andre typer leieinntekter. Disse inntektene må derfor utelates for å få et sammenlignbart inntektsbegrep.

Det samme må gjøres vedrørende renter på fond, eller *avkastning på forsikringskrav*. Denne avkastningen blir i nasjonalregnskapet beregnet (imputert) på bakgrunn av opplysninger om husholdningenes verdier av private livs- og pensjonsforsikringer. Denne inntektskomponenten har ingen motpost i mikrostatistikken, ettersom det ikke foreligger opplysninger om slike inntekter på individnivå. Det kan i tillegg innvendes at slike inntekter ikke uten videre er disponible for husholdningene, ettersom en ikke vil ha noen råderett over slike midler før forsikringen går til utbetaling.

En siste korrigering må gjøres vedrørende inntekter i form av *nettorealiseringsgevinster*. Denne inntekten defineres som kapitalinntekt i inntektsundersøkelsen og framkommer som summen av skattepliktig gevinst ved salg av aksjer og/eller eiendom, fratrukket eventuelt tap. Nasjonalregnskapet inkluderer ikke realiseringsgevinster i sitt inntektsregnskap, med den begrunnelse at slike gevinster ofte realiseres først etter flere år med verdistigning (eller tap). Slike omvurderinger vil kunne ha betydning for inntektsutvikling og forbruksmuligheter over tid, men hører begrepsmessig inn under et kapitalregnskap for husholdningssektoren.

Resultatet fra korrigeringene viser at en stor del av avviket mellom mikro- og makrostatistikken kan forklares ut i fra ulike måter å definere kapitalinntekter på. Når en har utelatt de definisjonsmessige forskjellene, sitter en igjen med et uforklart avvik på om lag en milliard kroner. Mesteparten av dette avviket skyldes differanse med hensyn til sum renteinntekter.

Overføringer/stønader fra offentlig forvaltning (VI)

Etter lønn, er overføringer den viktigste inntektskilden til husholdningene. Ifølge *nasjonalregnskapet* mottok husholdningssektoren 172,2 milliarder kroner i ulike stønader fra det offentlige i 1998. Ifølge *inntektsundersøkelsens* inntektsregnskap mottok norske husholdninger 155 milliarder kroner i overføringer i 1998. Det vil gå klart fram av de neste avsnittene at det meste av differansen også her skyldes definisjonsforskjeller.

Noen offentlige stønader inngår likevel i både mikro- og makrostatistikken. Dette gjelder for eksempel store kontantoverføringer som barnetrygd, dagpenger ved arbeidsløse og sosialhjelp, og mindre stønader som bostøtte, engangstønad ved fødsel og kontantstøtte.⁴ En sammenligning av estimatene viser at det er ubetydelige forskjeller mellom kildene når det gjelder sum *barnetrygd*. Det samme gjelder for *kontantstøtte*, *engangsstønad* og *bostøtte*. Når det gjelder sum utbetalt *sosialhjelp* finner en et litt høyere nivå på tallene i nasjonalregnskapet, enn i den registerbaserte inntektsstatistikken (3,9 mrd. mot 3,7 mrd.). Avviket skyldes at sosialhjelp i nasjonalregnskapet også omfatter den statlige lønnsгарантиen ved konkurs. Dette beløpet var på 197 millioner kroner i 1998 (Nørgaard, 2001). Det høye estimatet som utvalgsstatistikken opererer med (4,1 mrd.) må derimot tilskrives utvalgsvarians. Det er også et mindre avvik mellom mikro og makro når det gjelder *dagpenger*, der nasjonalregnskapet sine tall ligger marginalt høyere enn inntektsstatistikken.

Det er likevel ulike måter å definere overføringer eller stønader på, som er årsak til at de største forskjellene mellom mikro- og makrostatistikken. *Nasjonalregnskapets* inntektsbegrep omfatter for eksempel en rekke ytelser som finansierer ulike tjenester, og som dermed ikke er kontantinntekter som direkte tilfaller husholdningene. Ytelser som finansierer tjenester omfattes ikke av inntektsundersøkelsens inntektsbegrep. Dette gjelder for eksempel for nasjonalregnskapets post *attføringsstønader*. I tillegg til de kontante stønadene som for eksempel rehabiliteringspenger og yrkesrettet attføringsstønad, og som inngår i mikrostatistikken "pensjoner fra folketrygden", inneholder nasjonalregnskapet også stønader som må karakteriseres som tjenester (f.eks. spesielle arbeidsmarkedstiltak o.l.). Vi har beregnet verdien av slike tjenester som differansen mellom kontantstøtte til rehabilitering/attføringspenger fra Lønns- og trekkoppgaveregisteret (grunnlaget for selvangivelsen) og nasjonalregnskapets tall for sum attføringsstønad. I 1998 var denne differansen 3,5 milliarder kroner. Dette beløpet trekkes ut i fra inntektsbegrepet.

Et annet betydelig beløp som må utelates fra nasjonalregnskapet er offentlige ytelser i form av supplerende pensjonsutbetalinger fra *Statens pensjonskasse* (SPK), *Kommunal Landspensjonskasse* (KLP) og andre offentlige tjenestepensjoner. I inntektsundersøkelsen var det i 1998 ikke mulig å skille ut tjenestepensjoner utbetalt av det offentlige, fra private pensjonsutbetalinger og utbetaling av egen pensjonsforsikring (alle har samme post på selvangivelsen). For å gjøre inntektsbegrepet likt må en derfor trekke ut sum ytelser fra SPK og KLP mv. i nasjonalregnskapets begrep. Denne summen var på 8,7 milliarder kroner i 1998.

---

⁴ Kontantstøtten ble innført fra og med august 1998, og beløpet omfatter dermed ikke et fullt kalenderår.

Neste avvik i definisjoner mellom mikro og makrostatistikken finner en når det gjelder definisjonen av *utdanningsstønader*. I inntektsundersøkelsen er det kun stipend fra Statens lånekasse som inngår her. I 1998 utgjorde dette beløpet 4,3 milliarder kroner. Nasjonalregnskapet operer på sin side med et beløp på 7,3 milliarder kroner i utdanningsstønad. Nasjonalregnskapet sin definisjon omfatter imidlertid flere inntektsposter som trolig går med til å finansiere ulike tjenester knyttet til undervisning (f.eks. støtte til voksenopplæringskurs, støtte til videregående opplæring mm.). Vi har derfor korrigert nasjonalregnskapet sine tall med differansen mellom stipend fra inntektsundersøkelsen og sum utdanningsstønad i nasjonalregnskapet. Denne differansen er på 3 milliarder kroner.

Det er også foretatt en tilsvarende korrigerings i nasjonalregnskapet sine poster *stønad til dekning av spesielle utgifter* og *stønad til spesielle utgifter*. I den sistnevnte posten inngår bostøtte fra Husbanken, som også inngår i inntektsundersøkelsens inntektsbegrep. Vi har derfor trukket ut sum bostøtte fra dette begrepet (ca. 1,5 milliarder kroner). Det resterende beløpet (1,4 mrd. kroner) vil da være stønader som ikke inngår i mikrostatistikken, for eksempel gravferdshjelp, støtte til fri rettshjelp, erstatning til voldsofre mm. Stønad til dekning av andre spesielle utgifter inngår heller ikke i mikroundersøkelsene. Betalende sektor er her kommuner og fylkeskommuner, og beløpene finansierer en rekke ulike formål som husholdningene nyter godt av, for eksempel renovasjon, brannvesen, sport og rekreasjon, barne- og ungdomshjem mm. I 1998 utgjorde denne posten 2,5 milliarder kroner.

Det må også foretas korrigerings i *inntektsundersøkelsens* inntektsbegrep for å bli sammenlignbar med nasjonalregnskapets. En betydelig definisjonsforskjell gjelder behandlingen av *sykepenger* og *fødselspenger*. Som tidligere omtalt, inngår disse stønadene i inntektsundersøkelsens lønnsbegrep og kan ikke skilles ut i fra lønn. Vi korrigerer derfor inntektsundersøkelsen sitt overføringsbegrep ved å legge til summen av sykepenger og fødselspenger (23,6 mrd. kroner).

En annen betydelig inntektspost som må korrigeres i inntektsundersøkelsen, er private *tjenestepensjoner* (omfatter også utbetaling av egen pensjonsforsikringer, livrenter, føderåd mm.). I inntektsundersøkelsen omfatter denne inntektsposten, som tidligere nevnt, også utbetalinger fra Statens pensjonskasse, Kommunal landspensjonskasse og andre offentlige tjenestepensjoner. Disse offentlige tjenestepensjonene har vi allerede trukket ut i fra nasjonalregnskapets inntektsbegrep. For å gjøre mikro- og makrotallene sammenlignbare, må en derfor trekke fra tjenestepensjoner også i inntektsundersøkelsen. Dette beløpet var om lag 25 milliarder kroner i 1998.

Neste korrigerings gjelder *underholdsbidrag*. Underholdsbidraget har en privat og en offentlig del. I nasjonalregnskapet inkluderer en det statlige bidragforskuddet i de offentlige overføringene, mens inntektsundersøkelsen også inkluderer den private delen av underholdsbidraget (egen fradragspost på

selvangivelsen). Vi korrigerer derfor inntektsundersøkelsens inntektsbegrep ved å trekke fra sum bidrag i alt for deretter å legge til den statlige delen. Dette beløpet (1,5 mrd. kroner) er hentet fra Rikstrykdeverket sin statistikk. En annen korrigerende av en mer teknisk art, gjelder *forsørgerfradraget*. I inntektsundersøkelsen betrakter en dette beløpet som en overføring, og ikke som skattefradrag. Årsaken til dette er at skattyter, i de tilfeller der han har så lav inntekt at han ikke kan nyttiggjøre seg fradraget, får utbetalt fradraget som en overføring. I nasjonalregnskapet behandler en derimot forsørgerfradraget som et skattefradrag. For å få samme praksis mellom kildene, flytter vi derfor forsørgerfradraget i inntektsundersøkelsen fra overføringer til skatt.

En siste korrigerende i inntektsundersøkelsen gjelder behandlingen av *etterbetaling av pensjoner*. I inntektsundersøkelsen er det vanlig praksis at en justerer pensjonsytelsene for etterbetalinger. Dette fører til at for eksempel pensjoner fra folketrygden vil bli lavere enn det grunnlagsdata (Lønns- og trekkoppgaveregisteret) viser. I 1998 var sum etterbetalinger av pensjoner på 1,6 milliarder kroner. For å få tilsvarende begrep som nasjonalregnskapet må etterbetalinger legges til i inntektsbegrepet.

Resultatene av disse korrigerende viser at det nå er et statistisk avvik mellom mikroundersøkelsene og makrostatistikken på om lag 2 milliarder kroner. Dette betyr at mikrodataene overlapper nasjonalregnskapets begrep med nærmere 99 prosent, for de postene som er sammenlignbare. Vi ser samtidig at nasjonalregnskapets sum stønader fra offentlig forvaltning, har blitt redusert med nærmere 20 milliarder kroner som følge av definisjonsmessige avvik fra mikrostatistikken. Nesten halvparten av denne avviket er offentlige tjenstepensjoner.

Tjenstepensjoner/ytelser fra kasser og fond (V)

I nasjonalregnskapet beløper posten *ytelser fra kasser og fond* seg til 18,9 milliarder kroner. Dette er inntekter som tilfaller husholdningene i form av utbetalinger fra private og kommunale kasser og fond og i form av sosiale stønader fra private. I inntektsundersøkelsen vil slike inntekter bli klassifisert som "pensjoner fra andre enn folketrygden" (post 2.2.2 i selvangivelsen). Denne posten omfatter blant annet tjenstepensjoner, livrenter og utbetalinger av egen pensjonsforsikring. Denne inntektsposten omfatter imidlertid også tjenstepensjoner finansiert av det offentlige (SPK, KLP mv.). For å gjøre inntektsbegrepet i nasjonalregnskapet sammenlignbart med inntektsundersøkelsen må en derfor legge til de offentlige tjenstepensjonene sammen med ytelser fra kasser og fond.

Resultatet av sammenligningen viser at en får et avvik på 2,8 milliarder kroner mellom nasjonalregnskapet og den registerbaserte inntektsundersøkelsen. Det er imidlertid stor usikkerhet knyttet til sammenligning av denne inntektsposten. Det kan for eksempel være forskjeller i innhold i postene som ikke kan identifiseres.

Sum inntekter (VI)

Summen av alle inntekter, etter at en har korrigert for forskjeller med hensyn til hvilke inntektskomponenter som inngår i de to kildene, beløper seg til 732 milliarder kroner i nasjonalregnskapet. Tilsvarende tall for samlet inntekt i mikrostatistikken er henholdsvis 718 milliarder i den registerbaserte og 724 milliarder kroner i den utvalgsbaserte statistikken. De ulike estimatene som de to mikrokildene gir, kan igjen forklares ved at den registerbaserte statistikken ikke klarer å fange opp de utenbygds opptjente næringsinntektene.

Skatt på inntekt og formue (VII)

I mikrostatistikken sitt inntektsbegreper er det skatt på inntekt og formue som går til fratrekk i samlet inntekt. I nasjonalregnskapet trekker en derimot også fra betydelige beløp i form av premier til kasser og fond, skadeforsikringspremier, overføringer til ideelle organisasjoner og andre overføringer (f.eks. overføringer til utlandet, naturskadeerstatninger og føderåd i jordbruk). I sum beløper disse negative overføringene, som ikke inngår i inntektsundersøkelsen, seg til nærmere 49 milliarder kroner i 1998.

For å gjøre inntektsbegrepet mellom mikro og makro sammenlignbart, må vi utelate alle andre negative overføringer enn skatt på inntekt og formue. Det må imidlertid foretas korrigeringer også i skatten, før kildene blir sammenlignbare. I *nasjonalregnskapet* må en trekke ut arbeidsgiveravgift, som ikke inngår i inntektsundersøkelsens begrep. Dette samme gjelder for årsavgift for bil (og trafikkskadeavgift). Det resterende beløpet, som vil omfatte alle personskatter på inntekt og formue beløper seg nå til 185,4 milliarder kroner. Det må også foretas justeringer i *inntektsundersøkelsens* begrep. I tillegg til skatt på inntekt og formue, inkluderer inntektsundersøkelsen også *pensjonspremier i arbeidsforhold og betalt underholdsbidrag* blant de negative overføringene. Dessuten må forsørgerfradraget trekkes fra. Etter disse justeringene beløper skattene seg til 181,5 milliarder kroner, ifølge den registerbaserte inntektsstatistikken, og 181,4 milliarder kroner ifølge utvalgsstatistikken. Dette betyr at det er et uforklart avvik mellom mikro og makro på om lag 4 milliarder kroner. Dette beløpet er relativt høyt, og en mulig forklaring på avviket er at nasjonalregnskapet også inkluderer skatter utlignet på personer som ikke er bosatt i landet. Inntektsstatistikken omfatter derimot bare personer som er registrert bosatt i landet.

Inntekt etter skatt (VIII)

Trekker en sum inntekter fra sum utgifter får en inntekt etter skatt. For inntektsundersøkelsen vil dette inntektsbegrepet i stor grad samsvare med det som hovedsakelig benyttes for å beskrive husholdningenes økonomiske ressurser i offisiell inntektsstatistikk (se for eksempel Statistisk sentralbyrå, 2000b). Dette inntektsbegrepet vil definisjonsmessig være noe forskjellig fra "disponibel inntekt" i nasjonalregnskapet. Som tidligere vist vil flere inntekter og utgifter som inngår i

nasjonalregnskapet, men ikke i inntektsundersøkelsen, være utelatt fra regnskapsoppstillingen. Dette gjelder f.eks. arbeidsgiverpremier og -avgifter, avkastning på forsikringer, overføringer til ideelle organisasjoner etc. I tillegg så har en ikke lagt til noen boliginntekt, eller trukket fra formuesutgifter.

En sammenligning av dette "korrigerte" inntektsbegrepet viser at nasjonalregnskapet har et estimat på 547 milliarder kroner, mens inntektsundersøkelsene har en beløp på hhv. 537 milliarder (registerstatistikken) og 543 milliarder kroner (utvalgsstatistikken). Tabellen viser dermed at det er et uforklart avvik mellom nasjonalregnskapet og inntektsstatistikken på hhv. 10 milliarder kroner (registerstatistikken) og 4 milliarder kroner (utvalgsstatistikken). Dette betyr likevel at det er stor grad av samsvar mellom mikro og makrostatistikken når en korrigerer for ulikheter i innteksdefinisjoner mv. Mikroundersøkelsene dekker for eksempel mellom 98 og 99 prosent av makrostatistikken sitt estimat for denne inntektskomponenten.

Renteutgifter

I inntektsundersøkelsen sitt begrep "inntekt etter skatt" gjør en ikke fradrag for renteutgifter, på grunn av manglende opplysninger om en realistisk boliginntekt. Opplysninger om renteutgifter inngår imidlertid i datamaterialet. Som en memorandumpost har vi derfor sammenlignet nasjonalregnskapet sine tall for renteutgifter, med tilsvarende tall fra inntektsundersøkelsen. *Nasjonalregnskapet* definerer renteutgifter på samme måte som for renteinntekter, dvs. på bakgrunn av opplysninger om total gjeld i innenlandske finansinstitusjoner, kombinert med opplysninger om rentesatser på slik gjeld. I *inntektsstatistikken* består renteutgiftene av alle fradragsberettigede renter ført på selvangivelsen (både innenlandske og utenlandske renter). Også renter betalt til privatpersoner eller arbeidsgiver kan føres på selvangivelsen. I tillegg til gjeldsrenter fra banker o.l. inkluderes også del av utgift i boligselskap i sum renteutgifter i inntektsundersøkelsen.

Sammenligningen mellom mikro og makro viser at nasjonalregnskapet operer med et beløp på 44,7 milliarder kroner i renteutgifter i 1998. Tilsvarende beløp i inntektsundersøkelsen (register) viser at renteutgiftene var på 41,6 milliarder kroner, etter at en har utelatt del av boligselskapsutgift. Det er altså et avvik på vel 3 milliarder kroner mellom de to kildene. Det er på samme måte som for renteinntektene, forbundet betydelig usikkerhet ved beregningene av renteutgiftene i nasjonalregnskapet. Som en følge av dette vil en i forbindelse med Nasjonalregnskapets tallrevisjon gå over til å benytte opplysninger om renteutgifter ifra inntektsundersøkelsen (jf. vedlegg).

Tabell 2. Sammenlikning mellom registerbasert (IPF) og utvalgsbasert (IF) inntektsstatistikk og nasjonalregnskapets (NR) tall for husholdningssektoren. Nasjonalregnskapets husholdningssektor eksklusive ideelle organisasjoner. Milliarder kroner. 1998

	NR	IPF	IF	Differanse			
				Milliarder kroner		IPF i prosent	
				NR/IPF	NR/IF	av NR	av NR
Lønn ¹	465,7	486,1	486,3				
- sykepenger inkl. feriepenger		-16,4	-16,4				
- fødselspenger		-6,2	-6,2				
- lønnskrav ved konkurs		-0,2	-0,2				
I Korrigerte lønnssummer	465,7	463,3	463,5	2,4	2,2	99,5	99,5
Bruttoprodukt/ netto næringsinntekt	143,3	46,9	50,9				
- kapitalslit		-34,6					
- lønnskostnader		-20,6					
- produksjonsskatter		-1,7					
+ produksjonssubsidier		12,1					
= blandet inntekt/driftsresultat		98,6					
- tjenester fra egen bolig		-45,4					
+ leieinntekter, fast eiendom ²		2,5	2,5				
II Korrigeret næringsinntekt/driftsresultat	53,2	49,4	53,4	3,8	-0,2	92,9	100,4
Kapitalinntekter/formuesinntekter	52,6	44,6	39,4				
herav: renter	14,2	12,9	13,4				
herav : aksjeutbytte	17,8	17,8	17,7				
- andre kapitalinntekter ³		-10,2	-7,5				
- ytelser fra fond		-19,7					
- nettorealisasjonsgevinst		-3,9	-0,7				
III Korrigeret sum kapitalinntekter/formuesinntekter	32,9	30,5	31,2	2,4	1,7	92,7	94,8
Overføringer/stønad off. forvaltning	172,2	155,0	155,9				
herav: barnetrygd	13,0	13,1	13,0				
herav: sosialhjelp ⁴	3,9	3,7	4,1				
herav: kontantstøtte	0,8	0,8	0,8				
herav: fødselsengangstønad	0,5	0,5	0,4				
herav: dagpenger	5,3	5,2	5,1				
herav: bostøtte	1,5	1,5	1,5				
- SPK, KLP mv..		-8,7					
- medisinsk rehabilitering, tjenester ⁵		-3,5					
- diverse utdanningsstønader ⁶		-3,0					
- stønad spesielle utgifter ⁷		-1,4					
- stønad dekning av spesielle utgifter ⁸		-2,5					
- stønad arbeidsmarkedstiltak		-0,6					
+ sykepenger, inkl.. feriepenger		16,4	16,4				
+ fødselspenger		6,2	6,2				
- tjenestepensjon mm		-24,8	-25,2				
- mottatte barnebidrag mm		-3,7	-4,0				
+ bidragsforskudd fra det offentlige		1,5	1,5				
- forsørgerfradrag		-2,0	-2,0				
+ lønnskrav ved konkurs		0,2	0,2				
+ korrigeringer etterbetalt folketrygd		1,6	1,6				

IV	<i>Korrigert sum offentlige overføringer</i>	152,5	150,4	150,6	2,1	1,9	98,6	98,8
	Privat tj.pensj. mm./ytelser fra kasser og fond ⁹	27,6	24,8	25,2				
V	<i>Korrigert ytelser fra tjen.pen/kasser og fond</i>	27,6	24,8	25,2	2,8	2,4	89,9	91,3
VI	<i>Korrigert sum inntekt (I+II+III+IV+V)</i>	731,9	718,4	723,9	13,5	8,0	98,2	98,9
	Skatt og neg. overføringer	257,6	190,0	189,7				
	- arbeidsgiveravgift	-68,3						
	- årsavgift bil mv..	-3,9						
	- negative overføringer		-6,5	-6,3				
	+ forsørgerfradrag		-2,0	-2,0				
VII	<i>Korrigert skatt på inntekt og formue</i>	185,4	181,5	181,4	3,9	4,0	97,9	97,8
VIII	<i>Korrigert inntekt etter skatt (VI-VII)</i>	546,5	536,9	542,5	9,6	4,0	98,2	99,3

Memorandum:

Renteutgifter	44,7	43,2	43,6
- boligselskapsutgift ¹⁰		-1,6	-1,6

<i>Korrigerte renteutgifter</i>	44,7	41,6	42,0	3,1	2,7	93,1	94,0
---------------------------------	------	------	------	-----	-----	------	------

NR: Nasjonalregnskapets husholdningssektor minus ideelle organisasjoner

IFP: Inntektsstatistikk for personer og familier (register)

IF: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (utvalg)

¹ Eksklusive arbeidsgiveravgift

² Sum post 2.8.4. på selvangivelsen: nettoinntekt ved utleie av fast eiendom utenom næring

³ Omfatter nettoinntekt ved utleie av fast eiendom, avkastning på sparedelen av livsforsikring, inntekter fra utlandet og diverse uspesifiserte inntekter fra selvangivelsen.

⁴ NR inkluderer lønnskrav ved konkurs i sosialhjelp (ca. 200 mill. kroner)

⁵ Differanse mellom attføring i NR og rehabiliteringspenger mv. (LTO)

⁶ Differanse mellom utbetalt stipend fra Statens lånekasse (4,3 mrd. kroner) og sum utdanningstønad (7,3 mrd.) i NR

⁷ Differanse mellom posten Stønad til spesielle utgifter i NR (2,9 mrd.) og bostøtte til pensjonister og andre (1,5 mrd.)

⁸ Omfatter diverse tjenester finansiert av kommuner og fylkeskommuner

⁹ Omfatter i NR summen av ytelser fra kasser og fond pluss alderspensjon fra SPK, KLP mv.

¹⁰ Selvangivelsens post 3.3.4. andelseiers fradragberettigede utgifter i boligselskap

5. Oppsummering og konklusjoner

Sammenligningen av inntektspostene i nasjonalregnskapet og i inntektsstatistikken har vist at det er et meget godt samsvar mellom mikro- og makrostatistikken. Det meste av forskjellen i estimater kan i stor grad forklares ut i fra ulikhet i definisjoner og prinsipper. Tabell 3 summerer opp hovedresultatene. Tabellen viser at nasjonalregnskapets husholdningssektor i 1998 inkluderte flere inntekter og utgifter som ikke har motposter i mikrostatistikken. I sum beløp slike inntekter seg til nærmere 170 milliarder kroner. Eksempler på inntekter som kun inngår i nasjonalregnskapet er arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier, avkastning på forsikringskrav, skadeforsikringserstatninger

og boliginntekter. Men nasjonalregnskapet har også *utgiftsposter* som ikke har noen motposter i inntektsstatistikken. Dette gjelder for eksempel arbeidsgiveravgift, premier til kasser og fond, skadeforsikringspremier og overføringer til ideelle organisasjoner. I tillegg trekkes en i regnskapsoppstillingen til nasjonalregnskapet fra formuesutgifter (renteutgifter). I sum så beløp disse utgiftene seg til vel 169 milliarder kroner i 1998.

I tillegg til å inkludere inntekter og utgifter som ikke inngår i inntektsstatistikken, så omfatter også nasjonalregnskapet flere typer inntekter som går med til å finansiere ulike offentlige tjenester som husholdningene mottar, for eksempel knyttet til undervisning, helse og arbeidsmarkedet. Dette er inntekter som ikke inngår i mikrostatistikken. Vi har beregnet slike inntekter til å beløpe seg til om lag 11 milliarder kroner.

Men også inntektsstatistikken regnskapsoppstilling omfatter inntekter og utgifter som ikke har noen motpost i nasjonalregnskapet. Dette gjelder for eksempel realisasjonsgevinster og en rekke uspesifiserte inntektsposter på selvangivelsen.

Etter å ha korrigert for diverse definisjonsmessige ulikheter i begge statistikkene, gjenstår en uforklart differanse mellom nasjonalregnskapet og inntektsstatistikken på henholdsvis 10 milliarder kroner (registerdata) og 4 milliarder kroner (utvalgsdata) .

Tabell 3. Forklart og uforklart avvik mellom mikro og makro-statistikken. Milliarder kroner. 1998

	NR	IPF	IF
Disponibel inntekt (NR)/ inntekt etter skatt (IPF og IF)	558,5	542,7	542,7
- inntekter bare med i NR ¹	169,6		
+ utgifter bare med i NR ²	168,6		
- korrigeringer i NR ³	11,0		
- korrigeringer i IPF/IF		5,7	0,3
- nettorealisasjonsgevinst		3,9	0,7
- underholdsbidrag (privat del)		2,2	2,5
- andre kapitalinntekter		7,7	5,0
+ etterbetaling pensjon		1,6	1,6
+ negative overføringer		6,5	6,3
Korrigert inntekt etter skatt	546,5	537,0	542,4
Statistisk avvik mellom NR og IFP/IF		9,5	4,1

NR: Nasjonalregnskapets husholdningssektor minus ideelle organisasjoner

IPF: Inntektsstatistikk for personer og familier (register)

IF: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (utvalg)

¹ Omfatter følgende poster: tjenester av egen bolig, arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier, avkastning på forsikringskrav, skadeforsikringserstatninger og andre overføringer.

² Omfatter følgende poster: formuesutgifter, arbeidsgiveravgift, premier til kasser og fond, nettopremier skadeforsikring, overføringer til ideelle organisasjoner og andre overføringer.

³ Omfatter diverse offentlige ytelser spesifisert i tabell 2.

Selv om konklusjonen må bli at det hovedsakelig er meget god overensstemmelse mellom husholdningsinntektene i mikro- og makrostatistikken, har det likevel blitt avdekket noen avvik som kan gi grunnlag for forbedringer i de to kildene. Blant annet så viser nasjonalregnskapstallene relativt store avvik fra inntektsstatistikken både når det gjelder nivå tall for renteinntekter og - utgifter og for skatt på inntekt. En konsekvens av dette er, som tidligere nevnt, at nasjonalregnskapstallene nå i større grad vil ta i bruk informasjon fra inntektsstatistikken, for å forbedre anslagene på disse postene. Dette er nærmere gjort rede for i vedlegget.

Når det gjelder inntektsstatistikken er avvikene hovedsakelig relatert til begrepsmessige forskjeller, blant annet ved at inntektsstatistikken kun omfatter kontantinntekter, og ikke - som i nasjonalregnskapet - verdien av flere ulike tjenester. Men verdien av slike tjenester er vanskelig å fordele på hvert enkelt individ eller husholdning. Det er imidlertid én ikke-kontant inntektspost som skiller seg ut på grunn av sin dominerende størrelse. *Tjenester av egen bolig* utgjør nær halvparten av nasjonalregnskapets blandede inntekter (næringsinntekt), men uten at inntektsundersøkelsen har en tilsvarende inntektspost. Den store betydningen denne inntektskomponenten har for husholdningenes velferdsnivå, tilsier derfor at det blir utarbeidet en tilsvarende inntektskomponent i inntektsstatistikken. Dette vil i så fall være i tråd med internasjonale retningslinjer (se f.eks. Expert Group on Household Income Statistics, 2001 og Eurostat, 2002).

Referanser

Atkinson, A. B., L. Rainwater & T. M. Smeeding (1995): *Income Distribution in OECD Countries*. Social Policy Studies No. 18. OECD, Paris.

Eurostat m.fl. (1993): *System of National Accounts 1993*.

Eurostat (2002): *Income Measurement Manual*. Draft Manual presented at the Working Group "Statistics on Income, Poverty and Social Exclusion" 24-25 April, 2002, Luxembourg.

Expert Group on Household Income Statistics (2001): *Final Report and Recommendations*, Ottawa, Canada.

Kavonius, I. K. & V-M. Törmäletho (2002): Contrasting Factor Income of the Income Distribution Survey to National Accounts Primary Income in Finland. Paper prepared for the 27th General Conference of the International Association for Research in Income and Wealth, Stockholm, 18-24 August 2002.

Nørgaard, E. (2001): Finansiering av helse- og sosialutgifter i Norge 1990-1998. *Rapporter 2001/8*, Statistisk sentralbyrå.

Røstadsand, J. I. og J. Heldal (1994): Hva kan inntektsundersøkelsen for husholdninger fortelle oss? Om bruk av utvalgsundersøkelser i nasjonalregnskapet. *Økonomiske analyser 2/1994*, Statistisk sentralbyrå.

Statistiska centralbyrån (2002): Disponibel inkomst i nationalräkenskaperna och i inkomststatistiken, <http://www.scb.se/statistik/if0102/if0102nrpm.asp>.

Statistisk sentralbyrå (2000a): *Nasjonalregnskapsstatistikk 1992-1999*, NOS C 613.

Statistisk sentralbyrå (2000b): *Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger 1986-1996*, NOS C 581.

I dette vedlegget gis det en kort beskrivelse av de viktigste revisjonene som er foretatt for husholdningssektoren i forbindelse med tallrevisjonen av Nasjonalregnskapet. Det der spesielt lagt vekt på de postene der den registerbaserte inntektsstatistikken er benyttet som statistikkgrunnlag.

Produksjonskontoen

Både produksjonen og produktinnsatsen ble kraftig nedjustert ved tallrevisjonen. Mye av revisjonen kan imidlertid føres tilbake til en nedjustering av husholdningenes beregnede inntekter fra egen bolig. Tallene fra den registerbaserte selvangivelsesstatistikken ble benyttet under revisjonen og utviklingen i netto næringsinntekt er nå en viktig kilde for beregning av de selvstendig næringsdrivendes bruttoprodukt.

De personlig næringsdrivendes lønnskostnader er også knyttet opp mot utviklingen i produksjonen, og ble derfor også nedrevidert.

Konto for primære inntekter

Denne kontoen viser avlønning av husholdningenes arbeidskraft og kapital. Lønnsinntektene ble oppjustert med i underkant av 7 milliarder kroner. Dette kommer i hovedsak av innarbeiding av nye opplysninger for tjenesteytende næringer og totalen er hentet fra nasjonalregnskapets egen beregning av totale lønnskostnader. Noe av oppjusteringen skyldes også at underskuddet i statens pensjonskasse nå blir ført som lønnskostnad i offentlig forvaltning. Under tallrevisjonen ble renteinntektene og renteutgiftene beregnet fra den registerbaserte inntektsstatistikken. Renteinntektene og utgiftene ble derfor nedrevidert med i overkant av 1 milliard kroner. Det ble justert for husholdninger som utvandret i løpet av året.

Konto for sekundær inntektsfordeling

Kontoen viser omfordelingen av inntekter mellom sektorer. De viktigste størrelsene i denne kontoen er skatt på inntekt og formue og pensjonsstønader. Under tallrevisjonen ble motsektorinformasjon fra reviderte stats- og kommuneregnskap benyttet i beregningene. Den registerbaserte inntektsstatistikken ble ikke benyttet som en direkte kilde for husholdningene, men det er viktig å påpeke at inntektsstatistikken, som for eksempel innhenter opplysninger om pensjoner og stønader fra Rikstrygdeverket, i stor grad rapporterer samme beløp som de som framkommer i stats- og kommuneregnskapet. Pensjoner, stønader ble nedrevidert med i overkant av 2 milliarder kroner. Dette kommer av en definisjonsmessig endring i statsregnskapet. Stønader til produktkjøp som tidligere ble plassert i denne posten er nå definert som individuelt konsum i offentlig forvaltning, og inngår derfor nå som inntekt for husholdningene men i kontoen for justert disponibel inntekt som naturaloverføringer.

Revisjonen i arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier kommer av at underskuddet i statens pensjonskasse som tidligere ble ført som en overføring fra staten, nå er ført inn i lønnskostnadene.

Tallrevisjonen av Nasjonalregnskapet. Husholdninger og Idelle organisasjoner 1998
Mill. Kr

Produksjon	Gamle tall	Nye tall	Revisjon
Produksjon, produsentpris	260367	243579	-16788
Produktinnsats, kjøperpris	100782	95450	-5332
Bruttoprodukt	159585	148129	-11456
Kapitalslit	35995	34601	-1394
Lønnskostnader	35447	31281	-4166
Produksjonsskatter	1719	1674	-45
Produksjonssubsidier	12146	11545	-601
Driftsresultat	98570	92118	-6452
Allokering av primære inntekter			
Inntekter i alt	710483	709332	-1151
Lønnsinntekter	557839	564446	6607
Driftsresultat	98570	92118	-6452
Formuesinntekter	54074	52768	-1306
Renter	15582	14410	-1172
Aksjeutbytte, renter på fond, mv	38492	38358	-134
Utgifter i alt	47909	46526	-1383
Formuesutgifter	47909	46526	-1383
Renter	45111	43728	-1383
Aksjeutbytte, renter på fond, mv	2798	2798	0
Primære inntekter	662574	662806	232
Sekundær inntektsfordeling			
Inntekter i alt	894851	892889	-1962
Primære inntekter	662574	662806	232
Pensjoner, stønader	172178	169805	-2373
Skadeforsikringserstatninger	6414	6414	0
Premier til kasser og fond	192	124	-68
Ytelser fra kasser og fond	18824	19310	486
Overføringer til ideelle organisasjoner	28698	28243	-455
Andre overføringer	5971	6187	216
Utgifter i alt	306704	309947	3243
Arbeidstakers trygde- og pensjonspremier	46727	47023	296
Arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier	68262	70051	1789
Skatt på inntekt og formue	142633	142650	17
Skadeforsikringspremier, netto	6414	6414	0
Premier til kasser og fond	24451	25159	708
Ytelser fra kasser og fond	192	124	-68
Overføringer til ideelle organisasjoner	10300	10300	0
Andre overføringer	7725	8226	501

De sist utgitte publikasjonene i serien Notater

- 2002/46 A. Akselsen, G. Dahl og B.R. Joneid: FD - Trygd. Dokumentasjonsrapport. 1992-1997. 48s.
- 2002/47 J. Kristiansen: Visualisering av statistikk. Fra tabell til diagram. 40s.
- 2002/48 A. Finstad: Utslippsfaktorer for benzen. 18s.
- 2002/49 T. Bye, K.M. Heide og E. Holmøy: Transportutvikling i langsiktige fremskrivninger for norsk økonomi. Prosjektnotat til ECON. 30s.
- 2002/50 L. Solheim, M.I. Faldmo og D. Sve: Foreløpige tall i Jordbrukstelling 1999. Dokumentasjon av metoder og produksjon. 68s.
- 2002/51 KOSTRA: Arbeidsgrupperapporter 2002. 219s.
- 2002/52 Årsrapport 2001 Kontaktutvalget for helse- og sosialstatistikk. 35s.
- 2002/53 E. Dalheim: En skjemabasert komplettering av registeret over befolkningens høyeste utdanning - Opplysninger om opplæring, skolegang og utdannig 1999. 59s.
- 2002/54 O. Klungesøyr: Lineære modeller - Av høyeste rang -. 75s.
- 2002/55 G. Dahl: Innvandrere og trygd. 28s.
- 2002/56 L. Vågane: Samordnet levekårsundersøkelse 2001 - tverrsnittsundersøkelsen. Dokumentasjonsrapport. 121s.
- 2002/57 A-K. H. Grorud: Bedrifts og foretaksregisteret. Regler og rutiner for ajourhold. Oppdatert versjon september 2002. 94s.
- 2002/58 S.I. Pedersen og L. Solheim: Arveavgiftsundersøkelsen. 50s.
- 2002/59 T. Løwe: Boligpreferanser og livsfase. 29s.
- 2002/60 T. Hoel: Cai2000 - Sentraladministrasjon . Systemdokumentasjon. 128s.
- 2002/61 H.C. Hougen, Ø. Kleven og S. Opdahl: Undersøkelse om livsløp og helse blant 55-årige menn 2001. Dokumentasjonsrapport. 68s.
- 2002/62 H.C. Hougen: Den nasjonale reisevaneundersøkelsen 2001. Dokumentasjonsrapport. 114s.
- 2002/63 T.M. Normann: Omnibusundersøkelsen mai/juni 2002. Dokumentasjonsrapport. 53s.
- 2002/64 V.V. Holst Bloch: Arealbruksstatistikk for tettsteder. -Områdemodellering. 38s.
- 2002/65 F. Strøm: Arbeidsgiveravgiften - Soneinndelingens utvikling. Endringer i perioden 1998-2002. 31s.
- 2002/66 T. Løwe: Boligkonsum etter alder og kohort. Analyser av boforholdsundersøkelsene 1967-1997. 58s.
- 2002/67 D. Q. Pham: Å simulere revisjoner for sesongjusterte tall og trend fra X-12-ARIMA. 15s.
- 2002/68 V.V.Holst. Bloch: Arealstatistikk fra GAB og BoF. - Datagrunnlag og metode for overføring av næringskode. 22s.
- 2002/69 E. Eng Eibakk: Undersøking om foreldrebetaling i barnehager, august 2002. 44s.
- 2002/70 T.M. Normann: Omnibusundersøkelsen august/september 2002. Dokumentasjonsrapport. 34s.
- 2002/71 L. Holand: Forretningsmessig tjenesteyting. Dokumentasjon av beregningene i nasjonalregnskapet. 31s.
- 2002/72 V.V. Holst Bloch: Arealstatistikk fra GAB og FKB. Datagrunnlag og metode for produksjon og arealtall. 37s.
- 2002/73 A. Rolland: Kvalitet i grunnpoplæringen. En kommentar til NOU 2002:10. 22s.
- 2002/74 G. Daugstad, B. Holtet og T. Krokstad: Dokumentasjonsnotat for FylkesKOSTRA vidregående opplæring 2002.200s